

Nr 41.

Ankom till riksdagens kansli den 27 april 1926 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion om inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg.

I en inom andra kammaren av herr *Lovén* jämte tre andra av kammarens ledamöter väckt motion nr 115, som hänvisats till bankoutskottets förberedande behandling, hemställles, »att riksdagen måtte besluta, att ett riksbankens avdelningskontor inrättas i Hälsingborg, och att bankofullmäktige få i uppdrag att vidtaga nödiga åtgärder för öppnandet av kontoret».

Till stöd för berörda hemställan anföres i motionen följande:

»I sitt utlåtande nr 4 av år 1904 fann bankoutskottet anledning konstatera, att riksbanken genom inrättandet av avdelningskontor i vissa större städer, som äro centralpunkter för affärsliv och industri, skulle befordra sin uppgift att underlätta och reglera den allmänna rörelsen inom landet samt därigenom gagna både affärslivet och den enskilda bankrörelse, som kan drivas på en dylik ort'. Redan året därpå (1905) beslöts inrättandet av ett avdelningskontor i Sundsvall, och 1910 öppnades kontor i Norrköping. Sedan dess hava icke några nya kontor inrättats.

År 1911 gjorde stadsfullmäktige i Hälsingborg framställning hos fullmäktige i riksbanken angående inrättandet av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg. Med anledning härav hemställde fullmäktige i skrivelse till bankoutskottet, att utskottet måtte hos riksdagen förorda inrättandet av ett dylikt kontor. Fullmäktiges hemställan föranledde emellertid icke till någon utskottets åtgärd.

År 1913 motionerade herr *O. Trapp* i första kammaren och herrar *M. Sommelius* och *A. J. Christiernsson* i andra kammaren om inrättandet av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg. Liksom år 1912 tillstyrkte bankofullmäktige förslaget, men modifierade dock något sin tidigare ståndpunkt. De föreslogo nämligen, att det nya kontoret skulle bliva av en mera förenklad typ än dittillsvarande riksbankskontor, varigenom kostnaderna för detsamma skulle i motsvarande mån reduceras. Bankoutskottet biträdde förslaget om inrättandet av ett kontor i Hälsingborg, men under den bestämde förutsättningen, att detsamma inrättades efter av fullmäktige föreslagen förenklad organisationsform. Första kammaren biföll bankoutskottets förslag, men andra kammaren avtog detsamma, och den gemensamma voteringen utföll i enlighet med andra kammarens mening.

De argument, som förslagets motståndare förde fram i andra kammaren, stödde sig framförallt därpå, att riksbanken skulle vara en centralbank, en bankernas bank, och icke direkt en näringslivets bank. Riksbanken vore sålunda en institution för rediskontering av affärsbankernas växlar och hade

dessutom att sörja för att omsättningsmedel ställdes till rörelsens förfogande, men man menade, att dessa uppgifter kunde banken fylla utan kontor i Hälsingborg.

Anhängarna till förslaget om nytt kontor förfäktade däremot, att riksbanken alltjämt hade direkta förbindelser med allmänheten, vilka skulle ytterligare kunna utvecklas till fromma för såväl banken som näringslivet, särskilt i en handels- och industristad av Hälsingborgs betydelse.

När vi nu åter tillåta oss framföra förslaget om inrättandet av ett riksbankskontor i Hälsingborg, sker detta vid en tidpunkt, då vår valuta sedan någon tid är lyckligt och väl stabiliserad, då den ekonomiska krisens verkningar i huvudsak övervunnits och normala ekonomiska förhållanden åter inträtt. Vilka skäl kunna då nu anföras till stöd för ett dylikt förslag?

Först och främst be vi få erinra om den betydande utveckling, som staden Hälsingborg genomgått.

Vid 1925 års ingång var Hälsingborg beträffande folkmängden den femte av Sveriges städer med 50,000 invånare; 1915 var Hälsingborg den sjätte staden i ordningen men har sedan passerat Gävle.

Beträffande fabriksindustriens tillverkningsvärde 1923 var Hälsingborg likaledes nr 5 i ordningen av Sveriges städer med ett belopp av 71 miljoner kr., medan ifråga om bevillningstaxerad inkomst 1924 staden till och med gick före Norrköping och Sälunda blev nr 4 av samtliga städer.

Hälsingborg ligger ju dessutom i en rik och tätt befolkad bygd med åtskilliga betydande platser.

I betraktande av Hälsingborgs betydelse förefaller det onekligen rätt överraskande, att staden ännu saknar den stödpunkt för kreditrörelsen och penningomsättningen, som ett riksbankskontor måste anses utgöra.

Riksbanken är visserligen alltjämt en centralbank, såsom man med eftertryck framhöll i riksdagsdebatterna 1913, men detta bör icke hindra direkta förbindelser med näringslivet och allmänheten i övrigt och har hittills icke heller stått hindrande i vägen för dylika förbindelser.

Riksbanken har en omfattande hypotekslånerörelse, som uppvisar ett mycket stort antal låntagare, som icke äro banker, och den erbjuder stora och små låntagare, som disponera lämpligt hypotek, mycket goda lånevillkor.

Riksbanken har vidare en avbetalningslånerörelse, som för varje år blir allt mera betydelsefull. Fonden för dylika lån uppgick 1913 till 12,5 miljoner kr., men är för närvarande 32 miljoner kr.

Slutligen några ord om riksbankens diskontering. Det är givetvis icke så, att riksbanken (lika litet som den tyska riksbanken, vilken ju i många stycken tjänat den svenska centralbanken till mönster) principiellt ställer sig avvisande mot direkta diskonteringsförbindelser med näringslivets män.

I detta sammanhang be vi för övrigt få erinra om ett uttalande av ett enhälligt bankoutskott vid 1924 års riksdag. Det gällde att bedöma arbetsbördan för riksbankens minsta kontor, och utskottet anförde därvid: 'I den mån avdelningskontoren, i överensstämmelse med den uppfattning, som vid åtskilliga tillfällen gjort sig gällande inom riksdagen, såsom långgivare träda i mera direkt förbindelse med allmänheten, utvidgas deras verksamhet och tillföras tjänstemännen ökat arbete. För befordrande av en livligare förbindelse mellan avdelningskontoren och allmänheten synes det utskottet vara angeläget, att eventuellt förefintliga, onödigt tyngande förvaltningsformer för kontoren undanröjas.'

Riksbanken kan icke erbjuda den direkte diskontören sådana tillfällen

till inlåning mot ränta, vartill de privata affärsbankerna ha möjlighet, och sålunda blir en affärsman, som diskonterar i riksbanken, kanske ofta nödsakad att även ha förbindelse med annan bank. Denna obekvämlighet är väl dock överkomlig. Men en annan sak är, att riksbanken givetvis måste ställa ganska stränga fordringar på de växlar, som kunderna erbjuda. Och då privatbankerna under de krisår, som vi nu lyckligt hunnit förbi, väl torde lagt sig till med kundernas säkerheter i så stor utsträckning som möjligt, har riksbanken givetvis måst avstå från förbindelser, som icke kunnat tryggas genom dylika säkerheter. Men det förefaller oss vara av synnerligen stor betydelse, och detta icke minst i en sådan stad som Hälsingborg, att en affärsman har möjlighet att hos riksbanken söka den kredit, som kan ersätta en kanske obekväm förbindelse med en privatbank. Att affärsmanen härvid måste underkasta sig de fordringar, som riksbanken i egenskap av centralbank måste ställa på sina kunder, är uppenbart.

Ice minst den senaste tidens koncentrationstendens inom det privata bankväsendet utgör, enligt vår mening, en maning att icke avstå från den konkurrens, som riksbanken inom vissa gränser kan bjuda de privata bankerna. När ibland dessa uppstått institut av en omfattning, vartill vi hit tills icke haft någon motsvarighet, synes det oss, att man icke bör dröja med att komplettera riksbankens filialnät med en ny länk, som vid behov kan utgöra ett stöd för näringslivet. Vi hålla före, att man därigenom icke på något sätt behöver släppa efter på riksbankens uppgifter såsom centralbank.

År 1913 föreslogo fullmäktige och bankoutskottet, att åt det projekterade kontoret i Hälsingborg skulle givas en organisation av enklare slag än vid övriga kontor. Detta uppslag har därefter prövats vid ett antal av riksbankens minsta kontor, men genom beslut vid 1921 års riksdag har nämnda organisationsform övergivits, och samtliga kontor äro nu likformigt organiserade, ehuru personalens storlek givetvis växlar efter behovet. Det var kontrollsynpunkter, som voro avgörande för återgången 1921, och sådana synpunkters betydelse få icke underskattas, allra minst i vårt lands närmsta penningförvaltande institution. Det är sålunda vår mening, att kontoret i Hälsingborg skulle bli av samma organisation som övriga kontor, men givetvis med så liten personal som möjligt.

Det är väl så, att frågan om det nya kontorets ekonomi måste tillerkännas viss betydelse. Att det kommer att bära sig är en given sak, men skall detta ske utslutande på bekostnad av vinsten vid andra riksbankskontor? Vi tro icke, att detta skall bli fallet. Ett kontor i Hälsingborg skulle givetvis, enligt vår mening, kunna påräkna en betydande hypoteks- och avbetalningslånerörelse, som nu endast delvis söker sig väg till grannkontoren i Malmö, Kristianstad och Halmstad. Därtill komme givetvis även direkt diskontering. Slutligen skulle kontoret kunna påräkna betydande insättningar av de offentliga institutionerna på platsen och inom kontorets blivande distrikt.

Som exempel på den omfattning, ett riksbankskontor i Hälsingborg skulle få redan från början, vilja vi anföra, att av inom Malmökontorets område under år 1925 betalda växlar — cirka 37,000 stycken med ett sammanlagt belopp av cirka 240 miljoner kronor — voro icke mindre än 7,983 stycken å tillsammans 65,5 miljoner kronor, eller mer än 20 procent av antalet och mer än 25 procent av beloppet, betalbara i någon av orterna Hälsingborg, Landskrona och Höganäs, vilka sistnämnda ju komma att tillhöra ett Hälsingborgskontors låneområde. (På Hälsingborg föllo 4,910 stycken å 50,1 miljo-

ner, på Landskrona 2,077 stycken å 13,0 miljoner och på Höganäs 996 stycken å 1,6 miljoner kronor.)

Av vid Malmökontoret (till kontorets sedelräkningsavdelning) under en månad 1925 inlämnade sedlar voro mer än 20 procent från Hälsingborg, Landskrona och Höganäs.

Vad personalen för ett kontor i Hälsingborg beträffar, tänka vi oss, att denna i huvudsak bör kunna erhållas från övriga kontor. Kontoret i Malmö får, som vi här ovan anfört, reducerad arbetsbörda och bör väl exempelvis kunna avstå ett par tjänstemän.»

Utskottet har ansett sig böra inhämta fullmäktiges i riksbanken yttrande i ämnet; och hava med anledning härav fullmäktige i skrivelse den 11 sistlidna februari anfört följande:

Fullmäktige i riksbanken.

»Såsom motionären framhåller har frågan om inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg vid flera föregående tillfällen varit föremål för behandling såväl hos fullmäktige som inom riksdagen utan att vinna riksdagens bifall.

Sedan bankoutskottet år 1912 avvisat framställningar i nämnda syfte, tillstyrkte utskottet i sitt utlåtande nr 20 vid 1913 års riksdag förslag om inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg, men dock under angivande av den bestämda förutsättningen, att kontoret inrättades efter den av fullmäktige samtidigt ifrågasatta förenklade organisationsform för riksbankens kontor, vars genomförande borde ställa sig ej obetydligt billigare än med ett kontor av det vanliga slaget.

Sistnämnda års riksdag avskog dock utskottets berörda förslag.

Emellertid blev, som bekant, omförmälda förenklade organisation av riksbankens avdelningskontor enligt beslut vid 1914 års senare riksdag genomförd först vid avdelningskontoret i Mariestad och sedan vid några andra avdelningskontor, så att denna organisation från och med år 1916 gällde för sammanlagt nio av avdelningskontoren.

Sedan den nya förenklade typen av sådana kontor hunnit med enligt fullmäktiges dåvarande mening tillfredsställande resultat prövas, funno fullmäktige frågan om inrättande av nya avdelningskontor därmed hava kommit i ett nytt läge samt föreslogo med anledning därav i skrivelse till 1916 års bankoutskott inrättande av avdelningskontor i Hälsingborg och tre andra större städer. Därvid uttalade fullmäktige ånyo sin tidigare meddelade uppfattning, att avdelningskontor borde förutom i residensstäderna och de övriga orter, där riksbankskontor redan funnes, efter hand inrättas även på andra platser, vilka med hänsyn till befolkningens storlek och näringslivets utveckling kunde göra skäliga anspråk på de fördelar, affärsrörelsen på platsen kunde draga av ett riksbankens avdelningskontor.

Enär omfattningen av riksbankens rörelse inom landet icke för det dåvarande ansågs påkalla inrättande av nya avdelningskontor, fann utskottet ej skäl tillstyrka fullmäktiges sist berörda framställning.

Därefter har beträffande avdelningskontoren den väsentliga ändringen inträtt, att med införande av ny lönereglering för riksbanken från och med år 1922 nyss omförmälda förenklade organisation enligt 1914 års riksdags beslut ej vidare kommit till användning, utan har man beträffande de omorganiserade nio kontoren återgått till den äldre typen för riksbankens mindre

kontor, särskilt på den grund, att den förenklade typen icke visat sig fullt tillfredsställande från kontrollsynpunkt.

Därmed har en av förutsättningarna för fullmäktiges tidigare förslag angående inrättande av ett avdelningskontor i Hälsingborg bortfallit.

Den fortgående minskningen av sedelcirkulationen samt av bankernas rediskontering hos riksbanken äro tecken till tillbakagång i den allmänna affärsrörelsen inom landet. Den nuvarande tidpunkten synes därför fullmäktige icke vara lämplig för inrättandet av nya avdelningskontor.

Fullmäktige finna sig alltså icke kunna tillstyrka bifall till motionen.»

Vidare har utskottet ansett sig böra omförmäla, hurusom i anledning av den här ifrågasvarande motionen Hälsingborgs köpmannaförening till utskottet inkommit med en skrivelse, däri anförts följande:

Hälsingborgs
köpmanna-
förening.

»Vi kunna icke finna annat än att inrättandet av ett avdelningskontor härstädes står i fullaste överensstämmelse med de principer, som ligga till grund för riksbankens verksamhet. Kontoret i Malmö kan ingalunda vara för näringslivet och allmänheten i Hälsingborg och kringliggande städer och landsbygd av sådant gagn som ett kontor i Hälsingborg. Hälsingborgs egen storlek, dess mycket utvecklade affärs- och näringsliv, dess tätt befolkade rika landsbygd synes oss utgöra tillräcklig grund för att allmänheten här skall med fog kunna begära förläggandet hit av ett avdelningskontor. För vår del måste vi uttala såsom vår bestämda åsikt, att inrättandet av ett kontor härstädes måste bli för stadens och kringliggande traktens affärs- och näringsliv av stort gagn och få vi därför med instämmande i motionärernas motivering vördsamt hemställa, att utskottet måtte tillstyrka motionen härom.»

Beträffande de kostnader, som skulle föranledas genom inrättande av ett avdelningskontor i Hälsingborg, har utskottet från *fullmäktige* emottagit nedanstående uppgifter:

»1) <i>Avlöningsstat</i> :	1 verkställande styrelseledamot	kr. 12,000	
	2 ordinarie styrelseledamöter	» 4,000	
	1 kamrer 22:a graden	» 6,168	
(Hälsingborg till- hör ortsgrupp D.)	1 kassör 20:e graden	» 5,454	
	missräkningspenningar	» 750	i lägsta
	1 registrator 18:e graden	» 4,782	löneklass
	1 kammarskrivare 16:e graden	» 4,128	
	1 bankvaktmästare 6:e graden	» 2,388	
		<hr/>	
		kr. 39,670	

Genom minskad sedelräkning i Malmö torde 1 tjänst i 16:e lönegraden därstädes kunna indragas	» 4,284
	<hr/>
	kr. 35,386

Dyrtidstillägg enl. nu gällande index	cirka » 9,000	kr. 44,386
2) <i>Kontorshyra</i> för banklokal och bankvaktmästare	» 8,000	
3) <i>Förvaltningsutgifter</i>	» 7,000	
	<hr/>	
	Summa	kr. 59,386

Här är att märka, att avlöningarna beräknats efter lägsta löneklassen och att siffrorna i realiteten komma att ställa sig något högre.»

I samband härmed meddelas, att utgifterna i dess helhet för kontoren i Halmstad och Vänersborg för år 1925 utgjort respektive kr. 68,402: 95 och 62,576: 61.

Utskottet. Enligt vad som framgår av såväl motionen som fullmäktiges ovanintagna yttrande, har frågan om inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg vid flera föregående tillfällen varit föremål för behandling. I anledning av framställning från stadsfullmäktige i Hälsingborg hemställde fullmäktige i skrivelse till bankoutskottet den 25 januari 1912, att utskottet måtte hos riksdagen förordna inrättandet av ett avdelningskontor i Hälsingborg. Denna framställning föranledde emellertid icke någon utskottets åtgärd.

Vid 1913 års riksdag väcktes inom båda kamrarna motioner om inrättande av ett avdelningskontor i Hälsingborg, och fann utskottet sig böra i enlighet med fullmäktiges tillstyrkande förordna förslaget, dock under den av fullmäktige angivna bestämda förutsättningen att kontoret inrättades efter viss förenklad organisationsform. Första kammaren biföll utskottets hemställan, varemot andra kammaren avslög densamma. Vid därefter anställd gemensam omröstning avslög riksdagen med 207 röster mot 125 utskottets hemställan.

Sedan den ifrågasatta förenklade organisationsformen för riksbankens kontor på grund av riksdagens beslut efter hand genomförts vid några av avdelningskontoren, hemställde fullmäktige i skrivelse till bankoutskottet den 20 januari 1916 om utverkande av riksdagens bemyndigande för fullmäktige att under åren 1916 och 1917 inrätta avdelningskontor i städerna Hälsingborg, Eskilstuna, Borås och Skövde. Utskottet, som ansåg omfattningen av riksbankens rörelse inom landet icke för det dåvarande påkalla inrättandet av nya avdelningskontor, fann ej skäl tillstyrka fullmäktiges berörda framställning.

I motionen erinras, hurusom redan 1904 års bankoutskott i samband med då väckt förslag om inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Borås bland annat uttalat den mening, att riksbanken genom inrättande av avdelningskontor i vissa större städer, som vore centralpunkter för affärsliv och industri, skulle befordra sin uppgift att underlätta och reglera den allmänna rörelsen inom landet samt därigenom gagna både affärslivet och den enskilda bankrörelse, som kunde drivas på en dylik ort. Tillika anförde utskottet, att enligt utskottets uppfattning fullmäktige icke torde komma att underlåta att, när de funne tidpunkten lämplig för utvidgning uti ifrågavarande riktning av bankens verksamhet, hos riksdagen därom göra framställning och samtidigt föreslå den ordning, i vilken nya avdelningskontor av riks-

banken borde inrättas. På därom av fullmäktige gjorda framställningar hava sedermera kontor öppnats dels år 1905 i Sundsvall, dels ock år 1910 i Norrköping.

De synpunkter, som enligt vad nyss anförts redan år 1904 framhöllos i fråga om inrättande av nya riksbankskontor, anser utskottet allt fortfarande äga giltighet. Fullmäktige hava emellertid i sitt här ovan intagna yttrande erinrat, att den fortgående minskningen av sedelcirkulationen ävensom av bankernas rediskontering hos riksbanken vore ett tecken till tillbakagång i den allmänna affärsrörelsen inom landet. Den nuvarande tidpunkten syntes därför fullmäktige icke vara lämplig för inrättande av nya avdelningskontor. Utskottet kan för sin del icke annat än instämma i detta fullmäktiges uttalande och anser sig därför böra i likhet med fullmäktige avstyrka bifall till motionen. Därest förändrade förhållanden skulle påkalla inrättandet av nya riksbankskontor, varom fullmäktige då icke lära underlåta att hos riksdagen göra framställning, vill det synas utskottet, som om staden Hälsingborg därvid särskilt borde komma i åtanke.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att förevarande motion II : 115 icke för närvarande må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 27 april 1926.

På bankoutskottets vägnar:

K. J. GUSTAFSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Gustafsson* i Stensholm, *Pettersson* i Olovstorp, *Dalberg*, *Johansson* i Friggeråker, *Bondeson*, *Anderson* i Hägelåkra, *Östergren* och *Sandén*; samt

av andra kammaren: herrar *Winkler*, *Bäcklund*, *Lovén*, *Ryberg*, *Kloo*, *Svensson* i Betingetorp, *Wikström* och *Molander*.

